

23.11.2020

**Kaupunginmuseon lausunto Pitäjänmäen asemanseudun asema-
kaavan muutosehdotuksesta**

HEL 2016-009018 T 10 03 03

Helsingin kaupunkiympäristön toimialan asemakaavoituspalvelut on pyytänyt kaupunginmuseon lausuntoa Pitäjänmäen asemanseudun asemakaavan muutosehdotuksesta. Kaupunginmuseo tarkastelee hanketta perustehtävänsä mukaisesti kulttuuriympäristön vaalimisen ja arkeologian näkökulmasta.

Asemakaavan muutos koskee Pitäjänmäen asemapuistoa vanhoine rakennuksineen sekä radan pohjoispuolen rakentamatonta aluetta asemapuiston länsipuolella. Lisäksi kaava-alueeseen kuuluu Pitäjänmäentien katualuetta.

Kaupunginmuseo on antanut lausunnon kaavahankkeen OAS-vaiheesta (4.4.2019 HEL 2016-009018 T 10 03 03), mutta kaupunginmuseon kannanotot eivät tule ilmi asemakaavan muutoksen selostuksessa (päivätty 12.5.2020) eikä niistä ole myöskään mainintaa vuorovaikutusraportissa. Tämän johdosta kaavaehdotusta koskevassa lausunnossa tuodaan esille myös aiempia kannanottoja ja selvitystarpeita.

Kulttuuriympäristöviranomaisista Museovirasto on lausunnossaan (21.3.2019) tuonut esiin suunnittelun alueen kulttuuriympäristön keskeisiä huomioon otettavia arvoja ja painottanut etenkin, että asemapuiston rakennusten rakennuskohtaisten suojelutavoitteiden määrittely vaatii vielä selvittämistä kaavaprosessin aikana. Museovirasto on myös lausunnossaan kirjannut alustavia suojelutavoitteita pohjautuen aiempiin Pitäjänmäen asemapuiston rakennuskantaa koskeviin lausuntoihinsa.

Museovirastolle annetussa vastineessa on pääsääntöisesti vastattu Museoviraston esittämiin huomioihin. Vastineessa todetaan, että kaavan jatkovalmistelun aikana laaditaan alueen kunnostamisesta ja uuden reitin linjaamisesta hankeohjelma, joka toimii puiston tulevan suunnittelun pohjana. Hankeohjelman laatimisessa hyödynnetään alueen ympäristöhistoriallista selvitystä, jossa on annettu tarkempia suosituksia alueen kunnostamiseen kulttuurihistorialliset arvot säilyttäen. Hankeohjelmassa otetaan kantaa kaavamääräyksiä tarkemmin puiston pinnoitteisiin, kalusteisiin, kasvillisuuteen ja alueen läpi linjattavan uuden reittiyhteyden toteuttamiseen. Suojeltujen rakennusten korjaus- ja muutostöitä koskevista suunnitelmista pyydetään kaupunginmuseolta lausunto rakennuslupakäsittelyn yhteydessä rakennusvalvontaviraston

23.11.2020

vakioituneena menettelynä. Tämä tulee lisätä sr-kohteiden kaavamääräykseen muodossa; ”Korjaus- ja muutostöitä koskevista suunnitelmista on pyydettyä museoviranomaisen lausunto”.

Arkeologisen kulttuuriperinnön näkökulmasta asemakaavan muutoksessa on huomioitava Suuren rantatien linjaus. Kyseessä on Hämeen Härkätien ohella Suomen tärkein historiallinen maantieyhteys, joka yhdisti Turun ja Viipurin. Suuren rantatien linjaus tuodaan esille myös edellä mainitussa Pitäjänmäen asemanseudun ympäristöhistoriallisessa selvityksessä. Tien merkittävydestä kertoo se, että linjaus säilyneiltä osiltaan kuuluu valtakunnallisesti merkittäviin rakennettuihin kulttuuriympäristöihin (RKY).

Pääkaupunkiseudulla pohjoisempi linjaus kulki Espoon Bembölestä Helsingin pitäjän kirkolle ja sieltä Tikkurilan kautta Hakkilaan. Helsingin kaupungin perustamisen (v. 1550) johdosta 1550-luvulla tai sen jälkeen muotoutui eteläisempi linjaus Huopalahden kautta Helsingin Vanhaankaupunkiin ja tämä linjaus kulkee kaava-alueen läpi.

Historiallisten karttojen perusteella Suuren rantatien linjaus on kulkenut kaava-alueen läpi luode-kaakko-suuntaisesti suuntautuen Konalantietä myötäillen nykyään rakentamattomalle metsäiselle rinnealueelle, jolla sijaitsee kevyenliikenteen reittejä, siis aseman länsipuolella. Se on kulkenut nykyisen asemapuiston lounaisosaan ja jatkunut siitä kaakkoon. Tielinja on säilynyt käytössä paikallisena tienä ja myöhemmin kevyen liikenteen väylänä nykyään rakentamattomalla alueella ja on statukseltaan muu kulttuuriperintökohde. Osa linjauksesta on jäänyt pois käytöstä 2000-luvulla ja näkyy penkereenä rinteessä.

Historiallisten teiden tutkimustilanne on Helsingin alueella puutteellinen ja tämän johdosta kyseinen historiallinen tielinja ei ole Museoviraston ylläpitämässä muinaisjäännösrekisterissä, mistä löytyy kohdetietoja myös muista kulttuuriperintökohteista.

Suuren rantatien linjauksen säilyneisyyden arviointi edellyttää lisätutkimuksia maastossa. Vanhan tielinjauksen sijainnin pystyy karkeasti arvioimaan historiallisen kartta-analyysin sekä maastotarkastuksen perusteella ja se vaikuttaa jäävän suunnitellun korttelin 46125 asuinkerrostalotontin 3 alle. Arviosta huolimatta on ennen alueen rakentamista tielinja paikannettava maastossa ja tämän lisäksi tulee suorittaa historiallisen tien tutkiminen kaivauksin. Samoin on syytä tarkastaa koko muuttuvan maankäytön alue mahdollisten arkeologisten kohteiden paikantamiseksi.

Alueen arkeologisen tutkimustarpeen osalta voidaan menetellä seuraavasti:

23.11.2020

Ennen kaavan vahvistamista muuttuvan maankäytön alueella sekä Suuren rantatien linjauksella tehdään riittävät arkeologiset tutkimukset. Tieto tutkimusten suorittamisesta merkitään kaavan selostusosaan. Tutkimusten jälkeen asemakaavaan ei tule merkintää suojeltavista arkeologisista kohteista.

Toinen vaihtoehto on, että historiallisen tielinjan arvioidulla kohdalla käytetään esimerkiksi kaavamerkintää ja -määräystä:

Kaavamerkintä: smd

Kaavamääräys: Muu kulttuuriperintökohde (historiallinen tielinja). Rakentamisen alle jäävä osa kulttuuriperintökohdetta. Ennen rakennustöiden aloittamista tulee suorittaa historiallisen tien arkeologiset tutkimukset sekä lähiympäristön kartoittaminen.

Tämän lisäksi tulee kaavaselostukseen kirjata kaava-alueen arkeologisen kulttuuriperinnön osalta seuraavasti: Ennen rakennustöiden aloittamista tulee suorittaa historiallisen tien arkeologiset tutkimukset sekä muuttuvan maankäytön alueella suorittaa arkeologinen tarkastus. Tutkimusten kustannuksista on sovittava rakennushankkeen toteuttajan kanssa. Asiasta on hyvissä ajoin ennen rakennustöiden aloittamista neuvoteltava alueellisen vastuumuseon kanssa.

Kaavatyön edetessä on kaavoittajan ja alueellisen vastuumuseon edustajien hyvä keskustella Suuren rantatien linjauksen merkitsemisestä kaavaan sekä tarvittaessa muista arkeologiaan liittyvistä aiheista.

Lisätiedot

Juha Vuorinen, tutkija, puhelin: 310 36940
juha.h.vuorinen(a)hel.fi

Sari Saresto
kulttuuriympäristöpäällikkö